

Георгій ДИНИС,¹
кандидат юридичних наук (міжнародне право),
зав. кафедри міжнародного права та міжнародних
відносин Закарпатського державного університету,
професор кафедри

ЮРИДИЧНИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НА НОВОМУ СХІДНОМУ КОРДОНІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

*У статті досліджуються концептуальні питання механізму правового регулювання основних напрямків транскордонних правовідносин на новому східному кордоні ЄС у взаємозв'язку з правовими стандартами системи права ЄС – *acquis communautaire* ЄС. Автор аргументує пріоритетність формування юридичного механізму регулювання транскордонного співробітництва шляхом створення концептуально оновлених організаційно-правових та інституціональних механізмів адаптованих до правових стандартів – *acquis communautaire* ЄС.*

*Ключові слова: міжнародне право, механізм міжнародно-правового регулювання, юридичний механізм регулювання транскордонних відносин, транскордонне співробітництво, прикордонне співробітництво, *acquis communautaire**

Еволюційний розвиток міжнародних європейських транскордонних відносин другої половини ХХ ст. – початку ХХІ ст. пов'язаний із макро-глобалізаційними та інтеграційними

¹ Динис Георгій – Радник Комітету Радників Ради Європи з транскордонного співробітництва в Центральній і Східній Європі / Страсбург, Франція / обраний Комітетом Міністрів Ради Європи на 632 засіданні, 8 - 9 травня 1998 р. терміном на три роки. Adviser of Committee of Advisers of Council of Europe on Transfrontier Co-operation in Central and Eastern Europe / Strasbourg, France / elected by Committee of Ministers of Council of Europe on 632 nd meeting –8-20 May 1998 / CM / Del / Dec (98) 631/ 9.1, CM (98) 56 and Addendum, CM (98) 58).

процесами, розширенням Європейського Союзу (надалі – ЄС), які супроводжуються відповідними трансформаційними змінами на рівні міжнародного європейського правопорядку та національних правопорядків суверенних держав.

Наукові та практичні дослідження основних сфер цієї проблематики свідчать про наявність широкого діапазону суперечливих правових, політичних, економічних оцінок, а також принципових доктринальних розбіжностей щодо кваліфікації статусу міжнародних транскордонних відносин у системі міжнародних відносин та прогностичних наслідків можливих результатів та наслідків цього феномену у новітній системі європейського правопорядку [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20].

У цьому зв'язку особливий практичний і науковий інтерес для аналізу правових питань транскордонного співробітництва на східному кордоні Європейського Союзу викликають праці з питань транскордонних відносин на європейському континенті, Директора Центру дослідження європейських регіонів, консультанта – експерта, професора Женевського університету Чарльза Рікса². Предметом дослідження є питання транскордонного співробітництва і будівництво Європи, визначення понятійного апарату, розгляд кордонів як обмежень національної території, заохочення виникнення транскордонних інституцій через міжнародне публічне право засобами створення відповідного юридичного інструментарія. Значне місце у дослідженні займає розгляд питань в яких напрямках і через які етапи транскордонне співробітництво може розвиватись, а також загальні перспективи транскордонного співробітництва [21].

Разом з тим, проблема юридичних засад міжнародних європейських транскордонних відносин не становила спеціальний предмет правових досліджень, що формує сферу особливих інтересів для поглибленого вивчення транскордонних правовідносин з точки зору міжнародного права.

² Professor Charles Riqc, Consultant Expert, University of Geneva, Director of the *Centre d'observation European des regions (COEUR)*, Geneva.

Предметом нашого дослідження є питання формування юридичного механізму, який включає створення та розвиток необхідних інституціональних і організаційно-правових засад для ефективного управління розвитку основних напрямків транскордонного співробітництва на східному кордоні Європейського Союзу³.

Постановка проблеми інституціонального і організаційно-правового забезпечення транскордонного співробітництва на східному кордоні Європейського Союзу характеризується суттєвими *differentia specifica*, які визначаються саме статусом України – суверенного учасника транскордонних відносин на Сході ЄС. Україна, будучи учасником

³ Автор у попередніх публікаціях на основі загального положення про механізм міжнародно-правового регулювання (надалі: МПР) міжнародних відносин сформульованого професором І.І.Лукашук (Див.: І.І.Лукашук. Механізм міжнародно-правового регулювання. Київ. изд-во при КГУ, изд. объединение «Вища школа», 1989. – С. 4) пропонує дещо розширений підхід конкретно до поняття механізму міжнародно-правового регулювання стосовно міжнародних транскордонних відносин. *Сутність юридичних особливостей механізму МПР транскордонних відносин обумовлена наявністю наступних елементів:*

а) двосторонніх та багатосторонніх угод, договорів, конвенцій, метою яких є регулювання транскордонних правовідносин; б) наявністю політичної волі учасників транскордонних правовідносин.; в) існуючим балансом взаємних інтересів учасників транскордонного співробітництва; г) невід’ємною складовою МПР є підсистема індивідуальних та колективних заходів учасниць – сусідніх держав, метою яких є забезпечення виконання взятих на себе учасниками - державами договірних зобов’язань; д) наявність міждержавних організаційно-правових та інституційних механізмів, які виступають юридичною основою для впровадження політичних домовленостей (Див.: Динис Г.Г. Концептуальні основи транскордонного співробітництва України з сусідніми європейськими державами: міжнародно-правовий аспект// Наукові записки «Транскордонне співробітництво у контексті перспектив європейської інтеграції України». Серія «Політичні науки». – Острог: В-во Національного університету «Острозька академія». – Вип.4. – 2010. – С.20-40; або: Dynys Heorhiy. The effectiveness of International Legal Regulatory Mechanism and Globalization Processes During Economical Crises. in Monografia: Globalization and Crises in Modern Economy. The first scientific volume. Edited by Vitautas Juscius, Lithuania. – 2010. – 255 p. – P. 43-51).

Європейської Рамкової Конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (ETS No106) – Мадрид, 21 травня 1980 р.), на відміну сусідніх східноєвропейських держав, *de-yure* не є учасником європейського інтеграційного утворення – ЄС і відповідних міжнародних правовідносин.

В правовому плані такий процес передбачає не тільки правові можливості формування ефективного юридичного механізму транскордонного співробітництва прикордонних держав, але одночасно обумовлює необхідність адаптації законодавства України до правових стандартів системи права ЄС – *acquis communautaire* ЄС.

У зв'язку з цим, виникає питання про юридичні рамкові основи механізму транскордонного (прикордонного) співробітництва на східному кордоні ЄС? Аналіз юридичної основи міжнародних транскордонних відносин (співробітництва) методологічно обумовлює необхідність дослідження, інституціонального і організаційно-правового механізму транскордонного співробітництва на двох ієрархічних рівнях – на рівні міжнародного права та національного законодавства, які є самостійними підсистемами і разом із тим, взаємодоповнюють та гармонізують функціонування відповідних підсистем механізмів правового регулювання.

Як загальна юридична формула стаття 2 Європейської Рамкової Конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями визначає, що «Транскордонне співробітництво здійснюється в межах компетенції територіальних общин або властей, визначеної внутрішнім законодавством. Межі та характер такої компетенції цією Конвенцією не змінюються». Більше того, підпункт 2 ст. 2 формулює міжнародно-правову норму про те, що «Для цілей цієї Конвенції вислів «територіальні общини або власті» означає общини, власті або органи, які здійснюють місцеві або регіональні функції та визнаються як такі внутрішнім законодавством кожної держави» [22].

Отже, у відповідності до міжнародного договору (конвенції) правові умови імплементації транскордонних право-

відносин визначаються внутрішнім законодавством учасника конвенції і є предметом внутрішньої компетенції держави - учасниці відносин транскордонного співробітництва.

На рівні міжнародного права юридичну основу транскордонних відносин створюють багатосторонні та двосторонні міжнародні договори (конвенції, протоколи)⁴. Це в першу чергу, – вищезгадана діюча Європейська Рамкова Конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями; валідарний (діючий) Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (Страсбург, 9 листопада 1995 р.); Другий протокол до Європейської рамкової конвенції про

⁴ Еволюція становлення транскордонних (прикордонних відносин сусідніх держав і, відповідно, юридичного механізму регулювання пов'язана з територіальними розмежуваннями утворених держав. Дослідження міжнародних договорів XVIII- XIX ст., учасниками яких були Росія, Австрія, Швеція, Норвегія, Прусія, Китай, а також укладених між західноєвропейським державами у 20-30 рр. XX ст., наприклад: Угода Австрія-Німеччина (1920 р.), Конвенція Австрія - Франція (1923 р.), Угода Швейцарія – Польща (1922 р.), Договір Італія – Австрія (1923р.), тимчасовий торговий Договір Німеччина і Сербо-Хорватсько-Словенське королівство (1921 р.) свідчать про врегулювання прикордонних відносин в основному у сферах прикордонної торгівлі, юридичних умов перетину кордонів місцевими жителями, які обов'язково проживають на прикордонних територіях, проведення різного роду господарських робіт. **У всіх подібних договорах включена міжнародно-правова норма щодо пільг для прикордонної торгівлі, яка здійснювалася на основі принципу національного режиму як виключення із принципу найбільшого сприяння. Важливою особливістю правового регулювання прикордонних відносин була визначеність територіальної глибини прикордонних зв'язків. Як правило, вказувалось на 15 км ширину прикордонних відносин в якості просторової глибини по обидві сторони кордону, пізніше – 25-30 км.** (Див.: 2 История развития международно-правового регулирования приграничного сотрудничества – стр. 35-52 в : Динис Георгий Г. Международно-правовая основа приграничных отношений СССР с европейскими странами-членами СЭВ: Дис... Канд. юрид. наук. 12.00.10/ Динис Георг. Георг. КГУ им. Т.Г.Шевченко. – К., 1988 – 187л.-Бібліогр.: л.170-187; також: Сборник пограничных договоров, заключенных Россией с соседними государствами. – С.Петербург, 1891. – С.28-29, С. 45-46, С.116; Западно-европейские торговые договоры послевоенного периода. Т.1. Под ред. со вступительной статьей Б.Е.Штейна. – М., 1925. – С.274.

транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (5 травня 1998 р.); Протокол N 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС) не вступив у силу.

Переваги даних міжнародних договорів на практиці полягають в тому, що вони є основою міжнародно-правового механізму регулювання міжнародних відносин на двосторонньому міжурядовому та багатосторонньому рівнях спрямованого на забезпечення правового регулювання транскордонного і міжрегіонального співробітництва, учасниками яких є як юридичні, так і фізичні особи. Транскордонне співробітництво, засноване на таких угодах, може здійснюватися також між громадськими організаціями на різних рівнях (наприклад, державами і регіонами, регіонами і провінціями, регіонами і муніципалітетами, місцевими властями і міжнародними організаціями), яке може стосуватись різних сфер співробітництва, включаючи політичні, економічні, торгівельні та культури, науки.

У зв'язку з цим, виникає питання стосовно врегулювання політичного та правового статусу кордонів на двосторонньому рівні на східному кордоні Європейського Союзу. Який статус міждержавних угод про правовий режим кордонів?

Так, станом на 01 травня 2012 р. міждержавні угоди про державні кордони, укладені між Україною та Республікою Польща, Словацькою Республікою, Угорською Республікою, Румунією (Схема 1).

Схема 1

№	Держава	Наявність м/договору про правовий режим державного кордону	Наявність інших м/договорів, протоколів, актів	Наявність рішень міжнародного суду стосовно правового режиму державного кордону
1	Республіка Польща	<p>Договір між Україною і Республікою Польща про правовий режим українсько-польського державного кордону, співробітництво і взаємодопомогу з прикордонних питань (підписаний 12.01. 1993 р.). (набуття сили 27.10.1993 р.).</p> <p>Угода між Урядом України та Урядом Польщі про міжрегіональне співробітництво (дата підписання: 24.05.1993, дата набуття чинності: 27.10.1993).</p>	Протокол про прикордонний знак „Кременець”, який встановлено на стику державних кордонів України, Республіки Польща та Словацької Республіки (підписаний 14.04. 2005 р.).	відсутні

2	Словацька Республіка	Договір між Україною і Словацькою Республікою про режим українсько-словацького державного кордону, співробітництво і взаємодопомогу з прикордонних питань (підписаний 14.10.1993 р.)	Протокол про прикордонний знак „Кременець”, який встановлено на стику державних кордонів України, Республіки Польща та Словацької Республіки (підписаний 14.04. 2005 р.).	відсутні
3	Угорська Республіка	Договір між Україною і Угорською Республікою про режим українсько-угорського державного кордону, співробітництво і взаємодопомогу з прикордонних питань (підписаний 15.05.1995 р.).		відсутні
4	Румунія	Договір між Україною і Румунією про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань (підписаний 17.06. 2003 р.).		Рішення Міжнародного Суду ООН з питань делімітації континентального шельфу та виключних економічних зон України і Румунії у Чорному морі (<u>3 лютого 2009 р.</u>).

Укладені договори про державні кордони України з Російською Федерацією, Республікою Білорусь, а також з Республікою Молдова.

Залишаються неврегульованими питання делімітації та демаркації кордону з Росією, Республікою Молдова (частина/ сегмент Придністров'я) (Схема 2).

Схема 2

№	Держава	Наявність м/договору про правовий режим державного кордону	Наявність інших м/договорів, протоколів, актів	Наявність рішень міжнародного суду стосовно правового режиму державного кордону
5	Російська Федерація	Договір між Україною і Російською Федерацією про українсько-російський державний кордон (підписаний 28.01. 2003 р.).		відсутні
6	Республіка Білорусь	Договір між Україною і Республікою Білорусь про державний кордон (підписаний 12.05.1997 р.).		відсутні
7	Республіка Молдова та Придністров'я (невизнана Придністровська Молдавська Республіка (ПМР)	Договір між Україною і Республікою Молдова про державний кордон (підписаний 18.08.1999).	Угода між урядами України і Молдови про співпрацю з прикордонних питань стала основою початку процесу делімітації українсько-молдовського державного кордону (11. 1994 р.).	відсутні

З дати проголошення незалежності України у міжнародних відносинах із сусідніми державами проблема врегулювання політичного та правового статусу державних кордонів у формі міждержавних договорів займає одне із центральних місць у системі координат міжнародних відносин України з прикордонними державами.

Таким чином, станом на 01 травня 2012 р. статус укладених міждержавних угод про державні кордони України з Республікою Польща, Словацькою Республікою, Угорською Республікою, Румунією свідчить про певний рівень стабілізації та врегулювання політичних і правових складових міждержавних відносин держав, що мають спільні державні кордони і є правовою основою міжнародних транскордонних відносин та співробітництва.

Разом з тим, не завершено делімітацію континентального шельфу та виключних економічних зон України і Румунії в Чорному морі.

19 листопада 2004 року румунська сторона подала заяву до Міжнародного Суду ООН щодо делімітації континентального шельфу та виключних економічних зон України і Румунії у Чорному морі.

3 лютого 2009 року Міжнародний Суд ООН ухвалив рішення по справі делімітації континентального шельфу та виключних економічних зон України і Румунії у Чорному морі. Згідно з ним, острів Зміїний було визнано островом з територіальним морем у 12 морських миль. В тому ж судовому рішенні було визначено лінію розмежування виключних економічних зон між Україною та Румунією, що стала компромісом між румунською та українською позиціями.

Політичний та правовий статус кордонів між Україною і Російською Федерацією, Білоруссю, а також із Республікою Молдова та Придністров'ям характеризується своїми особливостями.

По відношенні державних кордонів із Російською Федерацією: а) незавершена делімітація та демаркація державного сухопутного кордону з Росією; б) у переговорному процесі перебуває проведення делімітаційних та демаркаційних робіт в акваторії Азовського моря й Керченської протоки.

12 травня 1997 року підписано Договір між Україною і Республікою Білорусь про державний кордон. Названий Договір ратифіковано Верховною Радою 18 липня 1997 року (Закон України від 18 липня 1997 року № 491/97-вр). Національними Зборами Республіки Білорусь до цього часу Договір про кордон не ратифіковано.

У зв'язку з цим демаркація кордону на місцевості (демаркацію) неможливо провести.

Міжнародно-правовою основою двостороннього врегулювання політичного та правового статусу кордонів України з Російською Федерацією, Білоруссю та Республікою Молдова є наступні міжнародні угоди:

А) Мінська багатостороння угода щодо утворення Співдружність Незалежних Держав (СНД) містить положення про взаємне визнання і поважання територіальної цілісності країн-учасниць Співдружності, недоторканості їх кордонів. У заяві Верховної Ради України 20 грудня 1991 р. з приводу Угоди про Співдружність незалежних держав зазначалося: «Кордон між Україною – з одного боку, та Росією і Білоруссю – з іншого, є державним кордоном України, який є недоторканим. Лінія його проходження визначена Договором між Україною і Росією 1990 р., лишається незмінною незалежно від того, чи є Україна стороною Угоди, чи ні» [23].

Б) Меморандум про співробітництво в охороні державних кордонів республіки Білорусь, Російської Федерації й України, підписаний главами держав у Москві 15 квітня 1994 р. Спільна заява підтверджувала готовність продовжити роботу з договірно-правового оформлення своїх державних кордонів.

Політичний та правовий статус кордонів між Україною та Республікою Молдова визначається в першу чергу наявністю Придністровського конфлікту (рум. Conflictul din Transnistria) — конфлікту, що виник на початку 1990-их між центральною владою Молдови та самопроголошеною республікою Придністров'я.

Правові основи міжнародних відносин України і Республіки Молдова були сформовані Договором про добросусідство, дружбу та співробітництво, підписаним в Кишиневі 23 жовтня 1992 р. та Договором про співробітництво на період 1998-2007 рр. від 23 жовтня 1998 р.

Укладена в листопаді 1994 р. Угода між урядами України і Молдови про співпрацю з прикордонних питань стала основою початку процесу делімітації українсько-молдовського державного кордону.

Таким чином, в цілому у питаннях про українсько-молдавський кордон досягнуті домовленості. Делімітацію державного кордону між Україною і Республікою Молдова завершено, підписано Договір між Україною і Республікою Молдова про державний кордон Договір ратифіковано Законом N 1633-III (1633-14) від 06.04.2000.

На сьогодні неузгодженим залишається питання проведення демаркації центральної ділянки україно-молдовського державного кордону (Придністровський сегмент).

Особливу увагу привертає проблема національного законодавства з питань правового регулювання транскордонного співробітництва. Україна прийняла: а) Закон України «Про транскордонне співробітництво» від 24.06.2004 р. [24]; б) Концепція від 15.09.2010 № 1838-р Про схвалення Концепції державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки [25]; в) Закон України «Про місцеве самоврядування» (від 21.05.1997 р.) [26]; д) Закон України «Місцеві державні адміністрації» (від 09.04.1999) [27]. Аналіз Закону свідчить про те, що практично Закон декларує високі цілі транскордонного співробітництва, надання повноважень місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування у сфері транскордонного співробітництва, а також законодавчого врегулювання питань фінансової підтримки розвитку транскордонного співробітництва. Закон відповідає вимогам регулювання законодавства Європейського Союзу або норм і принципів системи ГАТТ/СОТ. Разом з тим, з практичної точки зору законодавство потребує створення прагматичних організаційно-правових та інституційних механізмів правового регулювання прикордонних відносин на інституціональному рівні. Матеріальні норми Закону носять суто декларативний характер і не створюють юридичні основи для формування організаційно-правового і інституціонального механізму.

Аналіз правового статусу транскордонного співробітництва східноєвропейських держав, що мають спільні кордони, свідчить на користь пріоритетності створення концептуально оновлених ефективних організаційно-правових та інституційних механізмів, включаючи єврорегіони для здійснення транскордонного співробітництва як складової регіональної політики в Україні.

На наш погляд, вирішення проблеми формування організаційно-правових та інституційних ефективних механізмів транскордонного співробітництва у юридичному плані пов'язано з реформуванням органів місцевого самоврядування та перерозподілу об'єму повноважень щодо транскордонного співробітництва між центральними владними структурами на користь територіальних обшин або місцевих влад.

У цьому зв'язку практичне значення для регулювання транскордонних правових відносин мають можливе використання модельних договорів, які розроблені під егідою Ради Європи для потреб регіональних і місцевих властей і закріплені у Додатковому Протоколі (ETS No 159, Strasbourg, November, 1995) до Європейської Рамкової Конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. В наявності є п'ять типових моделей міждержавних угод та шість типових моделей угод консультативного характеру, в яких зазначається різний ступінь централізації і відмінностей в адміністративних структурах країн-учасниць транскордонного співробітництва які пристосовані до потреб регіональних і місцевих властей. Перша група стосується моделі міждержавних угод щодо: а) сприяння транскордонного співробітництва; б) регіональних транскордонних консультацій; в) місцевих транскордонних консультацій; г) договірної транскордонного співробітництва між місцевими владами; д) органів транскордонного співробітництва між місцевими властями

Друга група угод стосується: а) угод, статутів і контрактів між місцевими властями; б) угода про встановлення консультаційної групи між місцевими владами; в) угода про координацію в управлінні транскордонними місцевими громадськими справами; г) угода про встановлення приватноправових транскордонних асоціацій; д) угода про

встановлення адміністративних органів для транскордонного співробітництва між місцевими властями [28].

Але проблема полягає в тому, що адміністративно-територіальні одиниці на рівні областей, країв, повітів держав на східних кордонах ЄС – Угорщини, Румунії, Словаччини, Польщі, України, Молдови, згідно з національним законодавством, не наділені законодавчими повноваженнями укладати міжнародні договори або квазі – міжнародні договори з питань транскордонного співробітництва (такими повноваженнями по відношенню до певних видів міжнародних договорів наділені кантони Швейцарії та землі Німеччини).

На практиці мають місце *de-facto* укладення багаточисленних договорів, угод про співробітництво прикордонних територій (адміністративно-територіальних одиниць). Наприклад, Рамкова Угода про міжрегіональне співробітництво між Закарпатською областю України і Кошицьким краєм Словацької Республіки (1999 р.), Угода про співробітництво між Пряшівським урядом, Словацька Республіка і Закарпатською обласною державною адміністрацією (2000 р.), Угода про ІНТЕРРЕГІО – про трілатеральне співробітництво Закарпатської області (Україна), Сату - Марського повіту (Румунія) та області Саболч-Сатмар-Берег (Угорщина) (2000 р.), Угода між Закарпатською обласною державною адміністрацією (Україна) та Підкарпатським воєводством (Польща) (2002 р.); Угода між Ужгородською міською радою (Україна) та органами місцевого самоврядування міст Михайлівце, Кошице (Словаччина), Ніредьгаза, Бейкешчаба (Угорщина), Ярослав (Польща), Чеська Ліпа (Чеська Республіка) та ін.

В юридичному плані вищезазвані угоди не створюють *de-jure* міжнародно-правових зобов'язань. Підставою для такого *lex opinion* є нормативні положення Європейської Рамкової Конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями згідно з вимогами національного законодавства держав, що мають спільні кордони. Це означає відсутність будь-яких правових зобов'язань і прав у цій сфері, відповідно, цілісного правового механізму інституціонального і організаційно-правового забезпечення євро-регіонального співробітництва.

Прогнозуючи формування юридичного механізму як правових засад підвищення ефективності основних напрямків транскордонного співробітництва на новому східному кордоні ЄС щодо України, можливий наступний сценарій: еволюційно розвивається природний процес державотворення України і, відповідно відбувається формування статусу України у сучасній системі європейських міждержавних відносинах з відповідними внутрішніми структурними і інституційними реформами і перетвореннями у політичній, економічній, правовій та соціальній сферах, які спрямовані на досягнення Україною відповідності правової системи України до правових стандартів *acquis communautaire* ЄС.

Сучасна практика здійснення транскордонного співробітництва свідчить про нові виклики та загрози на новому східному кордоні ЄС: нелегальна міграція, торгівля людьми, контрабанда, перевезення наркотиків і зброї. У цьому зв'язку ефективне транскордонне співробітництво потребує скоординованої державної політики щодо викликів та загроз глобального і регіонального характеру, а також достатньо прогнозованих програм практичних дій з державами – членами ЄС, що мають спільні кордони.

У контексті сформульованих позицій, на наш погляд, ієрархічний рівень євроінтеграційної складової інтеграції України і Європейського Союзу є визначальною системною умовою створення реального інституціонального і організаційно-правового забезпечення транскордонного співробітництва України з східноєвропейськими сусідніми державами.

Таким чином, аналіз правових аспектів теорії і практики міжнародного транскордонного співробітництва на східному кордоні Європейського Союзу свідчить про пріоритетність формування юридичного механізму регулювання для ефективного управління розвитку основних напрямків транскордонного співробітництва шляхом створення концептуально оновлених прагматичних організаційно-правових та інституціональних механізмів, адаптованих до правових стандартів системи права ЄС – *acquis communautaire* ЄС.

Список використаних джерел

1. Див.: Corey M. Johnson. *Cross-Border Regions and Territorial Restructuring in Central Europe*. doi: 10.1177/0969776409102190 *European Urban and Regional Studies* April 2009 vol. 16 no. 2 177-191. Brussels, 11.3.2003.
2. Eduardo Medeiros *Cross-Border Cooperation in EU Regional Policy: a fair deal? - Access regime: http://edumedcv.no.sapo.pt/docs/fd_em.pdf*
3. Eric J. Novotny. *Transborder-Data Flows and International Law: A framework for Policy-Oriented Inquiry*. - Access regime: <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection>
4. Markus Perkmann. *Cross-Border Regions in Europe Significance and Drivers of Regional Cross-Border Co-Operation*. - Access regime: <http://eur.sagepub.com/content/10/2/153.abstract>
5. *European Neighbourhood & Partnership Instrument. Strategy Paper. Ukraine. 2007-2013. Indicative Programme 2007-2010. Executive Summary*. - Access regime: <http://ec.europa.eu/>
6. Commission of the European Communities. Brussels, 1.3.2003. COM(2003) 104 final. *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Wider Europe - Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours*. - Access regime: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf
7. *European Neighbourhood & Partnership Instrument Cross-Border Cooperation Strategy Paper 2007-2013 Indicative Programme 2007-2010*. - Access regime: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf>
8. Budkin Viktor. *Ukraine and the Eastern Border of the European Union*. In: *Geopolitical Studies, Vol. 12*. 2004. Warsaw, Poland
9. Margulíková O., Grusmanová E., Muravský J. *Inštitucionálne aspekty cezhraničnej spolupráce v Slovenskej republike: Vývoj a právne postavenie cezhraničných štruktur. Analytická štúdia*. – Br.: Rada Európy, Ministerstvo vnútra SR, 2004. – 181.
10. Tschudi H-M. *Promoting transfrontier co-operation: an important factor of democratic stability in Europe*. – Strasbourg. 4-6 June 2002.

11. Мікула Н.А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.; Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС: Монографія / За ред. д.е.н., проф. Н.Мікули, к.е.н., доц. В. Борицевського, к.е.н. Т.Васильціва.- Львів: Ліга Прес, 2009. – 436 с.

12. Артёмов І.В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: [монографія] – Ужгород: Ліра, 2009. – 520 с. (серія “ Євроінтеграція: український вимір“. Вип. 13).

13. Устич С.І. Кордон, війна та мир в долі сучасного світу. Тріада життя чи колапс? – Ужгород: Карпати, 2010.

14. Динис Г.Г. Концептуальні основи транскордонного співробітництва України з сусідніми європейськими державами: міжнародно-правовий аспект// Наукові записки «Транскордонне співробітництво у контексті перспектив європейської інтеграції України». Серія «Політичні науки». – Острозька Національного університету «Острозька академія». – Вип.4. – 2010. – С.20–40.

15. G.Dynys. *Conceptual Frameworks of National Legislation Harmonization with the Mechanism of International Legislative Regulation on Transborder Relations. – Geopolitics of Ukraine: history and modern times: collection of scientific papers. Issues 5. – Uzhgorod: ZakSU, 2011. – С.82 – 104.*

16. Dynys G.G. *The effectiveness of International Legal Regulatory Mechanism and Globalization Processes During Economical Crises// Globalization and Crises in Modern Economy. The first scientific volume. Edited by Vitautas Juscius, Lithuania. – 2010. – P.41-52.*

17. Кіш Є. Транскордонне співробітництво та регіональна політика Євро-пейського Союзу // На шляху до Європи. Український досвід Єврорегіонів. – Київ: Логос, 2000. – С. 13 – 34.

18. Студенников Ігор. Транскордонне співробітництво як дзеркало регіональної політики в Україні. - Економічний Часопис-XXI №1-2'2005 - Режим доступу: www.niss.od.ua/p/21.doc.

19. Долишній М.І., Беленький П.Ю. Транскордонне співробітництво регіонів у контексті інтеграції України в ЄС // Проблеми економічної інтеграції України в Європейський союз:

теорія і стратегія: Збірник текстів виступів міжнародної наукової конференції – Львів: Діло Лтд, 1996. – С. 157-158.

20. Федан Р. *Регіональні чинники активізації транскордонного співробітництва Польщі та України: Монографія.* – Львів: ІПД НАН України, 2003. – 336 с.

21. *See: Handbook on Transfrontier Co-operation for Local and Regional Authorities in Europe. 3rd edition. Transfrontier co-operation, No.4, Professor Charles Riqс, Consultant Expert, University of Geneva. Council of Europe Publishing. F-67075 Stasbourg Cedex, 1996, Reprinted August 1998, March 2000. Printed at the Council of Europe.*

22. *European Outline Convention Transfrontier co-operation between Communities or Authorities. Madrid, 21.Y.1980.- Access regime: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/treaties/html/106.htm>.*

23. *Угода про створення Співдружності Незалежних Держав. Дата підписання Україною: 08.12.91 р. Дата ратифікації : 10.12.91 р. Дата набуття чинності для України: 10.12.91 р. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU91039R.html Заява Верховної Ради України з приводу укладення Україною Угоди про співдружність незалежних держав. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 13, ст. 180).*

24. *Закон України „Про транскордонне співробітництво” від 24.06.2004 р. № 1861-IV (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004, N 45, ст.499).*

25. *Розпорядження Кабінету Міністрів України. Концепція від 15.09.2010 № 1838-р Про схвалення Концепції Державдержавної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки.*

26. *Закон України "Про місцеве самоврядування" Про місцеве самоврядування в Україні (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, N 24, ст.170).{ Із змінами, внесеними згідно із Законом N 163-XIV (163-14) від 06.10.98, ВВР, 1998, N 48, ст.292 }. Офіційне тлумачення до Закону див. в Рішенні Конституційного Суду N 7-рп/99 (v007p710-99) від 06.07.99}.*

27. *Закон України "Місцеві державні адміністрації" (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 20-21, ст.190).*

{ Додатково див. Рішення Конституційного Суду N 6-рп/2007 (v0a6p710-07) від 09.07.2007 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законом N 107-VI (107-17) від 12.2007, ВВР, 2008, N 5-6, N 7-8, ст.78 - зміни діють по 31 грудня 2008 року } { Додатково див. Рішення Конституційного Суду N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 }; i N 5059-VI (5059-17) від 05.07.2012 }.

28. Model and Outline Agreements, Statutes and Contracts on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities. - Access regime: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/treaties/html/106.htm>

*The main thesis of this research are the conceptual questions of legal regulation mechanism of the main directions of transfrontier co-operation on the new eastern border of EU in relation to the legal standards of EU law - *acquis communautaire* EU. The author argues the priority of the formation mechanism of legal regulation of cross-border cooperation by creating conceptually updated organizational, legal and institutional mechanisms adapted to the legal standards - *acquis communautaire* EU.*

*Key words: International Law, Mechanism of International Legal Regulation, Juridical Mechanism Regulating Cross-Border Relations , Transfrontier Cooperation, Cross-Border Cooperation, *acquis communautaire**

*В статье исследуются концептуальные вопросы механизма правового регулирования основных направлений трансграничных правоотношений на новой восточной границе ЕС во взаимосвязи с правовыми стандартами системы права ЕС - *acquis communautaire* ЕС. Автор аргументирует приоритетность формирования юридического механизма регулирования трансграничного сотрудничества путем создания концептуально обновленных организационно-правовых и институциональных механизмов адаптированных к правовым стандартам - *acquis communautaire* ЕС.*

Ключевые слова: международное право, механизм международно-правового регулирования, юридический механизм регулирования трансграничных отношений, трансграничное сотрудничество, приграничное сотрудничество.